

CZU: 37.026:91

NOILE ABORDĂRI PRIN RECONSIDERAREA SPAȚIULUI, RESURSELOR, DOTĂRILOR ÎN PREDAREA GEOGRAFIEI

*Alexandra PĂTRAȘCU, doctorand
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
profesor, grad didactic I, Colegiul Național „Al. Odobescu”, Pitești, România*

Summary: *The forms of activities that can be carried out in class, in the geography cabinet, as well as the designed extracurricular didactic activities, organised according to the contents of the curriculum, aim for the progress of knowledge, the increasing of the prestige of geography at school level and not only, at teacher level, as well as the acceleration of the pupils' interest in this subject. The educational activities become effective and the pupils achieve remarkable success when they are located at the centre of the activities by means of different teaching strategies.*

Keywords: *geography, geography lesson, classroom, geography cabinet, competence, practical activities.*

Primele informații de natură geografică se cunosc încă din Preistorie și sunt inscripționate pe oase, coarne de cerbi, reprezentate în picturi rupestre etc. În urmă cu peste 2500 de ani, de exemplu, pe actualul teritoriu al Marii Britanii și în nord-vestul Europei au fost edificate structuri megalitice, formând ansambluri arhitecturale dintre care cel mai cunoscut este cel de la Stonehenge, din câmpia Salisbury, Anglia. Structurile megalitice par a combina scopuri religioase și astronomice, revelând principii matematice care implică teorema lui Pitagora, cu cel puțin două milenii înaintea nașterii acestuia.

La fel ca toate celelalte științe, în Antichitate, geografia s-a născut și ea din nevoia de a putea să ne poziționăm în spațiul terestru, necesitatea care rămâne aceeași și în prezent, însă, capătă și o valență nouă: necesitatea de a ne reintegra în unitatea spațială a mediului terestru, ca urmare a profundelor transformări ale mediului terestru sub influența omului.

Civilizația greacă este prima care face saltul dincolo de constatare, spre o explicare rațională a faptelor naturale, care să nu implice voința arbitrară a zeilor, chiar zeii devin treptat subiect al legilor raționale. În sec. XII-VIII î.Hr. mitologia greacă devine un ansamblu de povestiri și legende despre oameni și zei, transmise de poeți, așa cum sunt poemele lui Homer, Iliada și Odiseea. Dispariția sistemului teologic capabil să ofere o explicație cosmologică profund coerentă, înlocuirea sa cu mitologii în care natura și viața omenească au fost desacralizate, a lăsat loc liber nașterii unei filozofii a naturii, din care ulterior a apărut știința care reprezintă aportul civilizației occidentale cu rădăcini în sistemul filozofic al Antichității grecești. Într-o cultură desacralizată, geografia și-a făcut loc treptat ca ansamblu al cunoștințelor despre lume, desigur și ca geografie matematică/ astronomică, preocupată de calcularea formei și dimensiunii planetei noastre. Ea capătă statut de știință, având un nume propriu, un obiect de

studiu și o metodă cantitativă, în opera “Comentarii geografice” a matematicianului și filozofului grec Eratostene (cca 276–194 î. Hr.), bibliotecar în Alexandria.

În lucrarea sa „Geografia ca mijloc de educație în învățământul secundar și inferior” (1901): Simion Mehedinți scria: „geografia școlară are menirea și chiar datoria deosebită de a sintetiza în mod armonios cunoștințele elevilor, de a le prezenta minții, ca pe un tot organic, făcând astfel pe elevi să simtă neconținut interesul reciproc care leagă un studiu de celelalte dimprejur. Reținerea faptelor trebuie să fie întemeiată pe raționament și nu pe o memorie mecanică.”.

Cu timpul, prelucrând metode și instrumente specifice altor științe, geografia și-a lărgit continuu domeniul de specializare, devenind o știință tot mai completă.

Astăzi, geografia este unică prin poziția ei la contactul dintre științele naturale și cele sociale, iar perfecționarea conținutului geografic evidențiază și problema **reconsiderării spațiului** în care se desfășoară orele, **pe cea a resurselor, a dotărilor** existente în școală.

Lecția de geografie are atât părți aplicative cu deprinderi practice necesare elevilor liceeni cum sunt realizările de schițe, hărți, observații, măsurători, analize sau experimente simple cât și părți teoretice. Se dorește investigarea mediului înconjurător cu metode simple pentru înțelegerea mai exactă a fenomenelor, proceselor și elementelor fizice, sociale sau economice din lumea înconjurătoare care ar ajuta elevul să fie mai bine ancorat în viața reală. De altfel, nu este important dacă un elev cunoaște existența unor fenomene într-un anumit spațiu geografic, ci înțelegerea rațiunii logice a acestora. Neînțelegând logica unor fenomene sau procese geografice, elevul nu poate reține, multă vreme, anumite noțiuni, acestea i se par plictisitoare și lipsite de sens.

Învățământul românesc oferă posibilitatea desfășurării lecțiilor și activităților complementare în clasă dar și în cabinetul de geografie, iar pe lângă acestea, activitatea didactică poate fi completată în exteriorul acestui spațiu formal prin: excursii școlare, vizite, drumeții, școli de vară, precum și alte activități, cu scopul dobândirii de noi cunoștințe în domeniul geografiei fizice, geografiei populației și geografiei economice, dar și cea a mediului înconjurător desigur.

Desfășurarea lecțiilor **în sala de clasă**, pentru realizarea activității de predare - învățare - evaluare, prezintă dezavantajul că profesorul de geografie nu are consecutiv clase de același nivel de studiu pentru a putea duce în fiecare clasă un set de materiale didactice pregătite anterior, precum: filme, video, CD-uri, dicționare, atlase, colecții de roci, planșe etc. acestea necesitând condiții speciale.

Însă, realizarea orelor **în cabinetul de geografie** se desfășoară în condiții propice, iar organizarea actului educațional într-un astfel de spațiu adecvat și dotat oferă posibilitatea ridicării calității procesului de învățământ, cu condiția ca acesta să nu funcționeze și ca sală de clasă, altfel funcțiile acestuia se reduc. În actuala etapă a perfecționării învățământului geografic, predarea geografiei în cadrul unui cabinet de specialitate, devine utilă, necesară și obligatorie.

Experiența cadrului didactic și politica organizatorică a instituției școlare duc la realizarea unor cabinete de geografie cu diferite dotări în funcție de numărul de clase și de numărul de elevi din fiecare clasă, de pasiunea profesorului de geografie, de dotarea existentă și posibilitățile financiare ale unității școlare respective.

Cabinetul de geografie nu reprezintă un depozit de materiale ori o sală de muzeu unde elevii vin, admiră materialele expuse și parăsesc cabinetul fără să dobândească nici-o cunoștință. În cadrul acestuia activitățile didactice trebuie să fie eficiente, profesorul nu trebuie să fie situat în mijlocul activității ci elevul, iar pentru ca acesta să obțină succes și performanță este necesară aplicarea strategiilor de învățare.[5, p.226].

Cabinetul de geografie reprezintă un spațiu destinat cu precădere sau exclusiv învățării geografiei, el cuprinde majoritatea mijloacelor de învățământ care facilitează învățarea disciplinei școlare și oferă un mediu prietenos acesteia. Acest lucru se impune cu atât mai mult cu cât geografia (poate mai mult ca alte discipline școlare) este într-o măsură considerabilă o disciplină preponderant vizuală făcând apel la utilizarea unui material grafic și cartografic deosebit de bogat și diversificat.

În cabinetul de geografie se desfășoară (pe lângă lecțiile curente) și activitatea cu caracter aplicativ de documentare și informare de pe teren. Cabinetul de geografie este locul unde se pot realiza: citirea hărților, construirea unor hărți simple, ordonarea și clasificarea unor materiale adunate în tabere sau excursii, prezentarea observațiilor de pe teren făcute în aplicațiile practice, realizarea de documentări pe baza unor bibliografii, elaborarea unor referate tematice, desfășurarea ședințelor de cerc, organizarea unor întâlniri cu oameni de știință, călători sau cercetători, urmărirea unor filme documentare etc. Ca urmare scopurile și funcțiile cabinetului, care evidențiază importanța organizării acestuia pentru creșterea eficienței predării geografiei și a educației în general, sunt următoarele:

a. Funcția didactică - este principala funcție a cabinetului de geografie. Se înțelege că organizarea lecțiilor în cabinet contribuie la sporirea eficienței predării geografiei și la însușirea de către elevii în condiții mai bune, a cunoștințelor. Desigur, dacă elevul are la îndemână o serie de material grafice, cartografice, cu care vine nemijlocit în contact în cadrul fiecărei ore de geografie.

b. Funcția științifică - este pusă în evidență prin aceea că prin intermediul materialelor existente în cabinet, elevul vine în contact cu modalitățile specifice de lucru ale geografiei ca știință. Unele activități desfășurate în cadrul cabinetului de geografie îi conduc pe elevi la formarea unor priceperi și deprinderi proprii cercetării științifice. Ca urmare rolul cabinetului din acest punct de vedere devine și mai important în condițiile legării activităților de învățare cu cele de cercetare și aplicare a rezultatelor.

c. Funcția de “ambianță” - modul în care este organizat cabinetul de geografie are efect pozitiv asupra învățării și asupra relațiilor profesor - elev, se creează un cadru adecvat pentru studierea geografiei și se realizează o însușire mai eficientă a acesteia în comparație cu studierea într-o sală de clasă normală.

Aflați mereu în căutarea de modalități de a crește interesul elevilor pentru învățare, profesorii ar dori să aibă cât mai multe soluții și resurse educative pe care să le utilizeze pentru a-și atinge obiectivele educaționale. În societatea contemporană, educația și învățământul trebuie reînnoite, completate, adaptate, astfel încât să putem vorbi de o permanentă inovație și creație în activitatea didactică. De altfel, ținta unui obiectiv educațional îl reprezintă și formarea unor competențe.

Competența este un rezultat care poate fi evaluat și la care nu este asociat un element de conținut, spre deosebire de competențele generale și specifice la care sunt incluse elemente de

conținut. În geografie, dacă domeniul de competență este analiza, o competențe generală poate fi analiza hărții, iar cele specifice care derivă din cele generale pot fi: analiza hărții climatice, analiza hărții sinoptice etc. [5, p.120]. Elevul care a dobândit competența de a analiza o hartă climatică, respectiv harta sinoptică nu are și competența de a analiza o hartă geomorfologică.

De altfel, competența cuprinde cunoștințe declarative, cunoștințe procedurale și cunoștințe atitudinale stocate în memoria de lungă durată a unei persoane, acestea există numai ca posibilitate de a se produce fiind grupate sub formă de competență virtuală. [2, p.32]. Elevul care a dobândit competența de a analiza o hartă sinoptică va parcurge etapele următoare:

- cunoștințe declarative: concepte- analiză, hartă, scară, legendă, semne convenționale;
- cunoștințe procedurale: analizarea elementelor de întocmire și editare a hărții, analizarea legendei hărții, analizarea conținutului hărții, analizarea și compararea relațiilor dintre elementele reprezentate, analizarea evoluției fenomenelor meteorologice și a proceselor identificate;
- cunoștințe atitudinale: analiza corectă a hărții, analiza sistematică respectând cerințele specifice.

În concluzie, educația este responsabilă pentru formarea de competențe necesare evoluției și dezvoltării societății, pentru formarea abilităților elevilor la nivel personal, pentru formarea, dezvoltarea, punerea în valoare capacității fiecăruia.

În prezent lumea modernă pune accentul pe folosirea mai eficientă a cunoașterii și a inovației. Este necesară extinderea abilităților creatoare ale întregii populații, mai ales ale acelor care le permit oamenilor să se schimbe și să fie deschiși față de idei noi într-o societate diversă din punct de vedere cultural, bazată pe cunoaștere. Ca urmare o importanță covârșitoare o au **activitățile practico-aplicative** pentru formarea și dezvoltarea de competențe specifice. Partea descriptivă a geografiei este utilă pentru completarea unor zone de cunoaștere, dar mult mai importantă este geografia practică, o ramură distinctă axată pe experimentare și explicare logică, pe argumente dovedite sau pertinente. Activitățile practice sunt activități complexe în care se efectuează sarcini cu caracter aplicativ, se formează și consolidează cunoștințe procedurale, cunoștințe atitudinale și competențe, inclusiv competențe profesionale (Chiș și Grec, 2017), se elaborează produse materiale sau intelectuale, se derulează într-un cadru organizatoric specific (Dulamă, 2008a; 2010a, b). Avantajele aplicațiilor practice au fost următoarele: dobândirea cunoștințelor și a strategiilor de cercetare de către elevi; realizarea obiectivelor propuse; formarea competențelor vizate; dezvoltarea gândirii critice; dezvoltarea abilităților de comunicare; responsabilizare și perseverență; dezvoltarea capacității de investigație și de analiză a fenomenelor; învățarea prin cooperare..

Cu o bună pregătire profesională și metodică, tact și optimism pedagogic, ca profesori, contribuim la formarea unei gândiri geografice care implică dezvoltarea gândirii globale, unitare, integratoare, sistematice, creatoare și divergente.

BIBLIOGRAFIE

1. BÂRGĂOANU, P.; MÂNDRUȚ, O. Metodica predării geografiei la clasele V-VIII, București. (Ed. Didactică și Pedagogică), 1979.

2. BRIEN, R. Science cognitive&formation, Quebec. (Presses de l’Université du Quebec), 1997.
3. DULAMĂ, M. E.; ILOVAN, O. R. Didactica geografiei-Tendințe actuale în predarea și învățarea geografiei. Vol.16, (Ed. Presa Universitară Clujeană), 2017. ISBN 978-973-595-312-6
4. DULAMĂ, M. E; ROȘDCOVAN, S. Didactica geografiei. Ch., (Ed. Bons Offices), 2007. 511 p. ISBN 978-9975-80-129-4
5. DULAMĂ, M. E. Didactica axată pe competențe-Teorie și aplicații.Cluj-Napoca, (Presa Universitară Clujeană), 2011.5 p. ISBN 978-973-595-330-0
6. DULAMĂ, M. E. Geografia și didactica geografiei pentru învățământul primar și preșcolar. Cluj-Napoca, (Presa Universitară Clujeană), 2011.
7. EPURE, T. Ipostaze moderne și competențe adecvate în predarea geografiei. În: Revista Profesorului, 21 aprilie 2020. Platformă de comunicare și de dezbateri pentru profesioniștii educației ISSN 2602-0068
8. MĂLDĂIANU, L. Realizarea aplicațiilor practice cu elevii în orizontul local și rolul lor în procesul instructiv - educativ.p.1
9. ILINCA, N. Didactica geografiei - Pentru cadrele didactice din învățământul gimnazial și liceal. București, (Ed. CD PRESS), 2015. 209 p. ISBN 978-606-528-291-9
10. PÎSLARU VI., COJOCARU M., PAPUC L. *Construcție și dezvoltare curriculară. Cadru teoretic*. Centru de resurse curriculare Moldova, UPS, I. Creangă, 2005.
11. ROEGIERS X. *Manualul școlar și formarea competențelor în învățământ* [online],https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Manual%20scolar%20si%20formarea%20competentelor%20in%20invatamin.pdf, accesat 23. 10.2020.
12. SALADE D. *Receptarea noului în practica școlară*. În: Dezbateri de didactică aplicativă, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca,1997, p. 232
13. ЗЕЕР Э.Ф. Психолого-дидактические конструкторы качества профессионального образования. Образование и наука, 2002, N 2.
14. ХУТОРСКОЙ А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование, N 2, 2003, с. 58-65.
15. UNGUREAN, N. P. Aspecte metodice aplicate în predarea geografiei. În: Revista Profesorului,14.mai 2019. Platformă de comunicare și de dezbateri pentru profesioniștii educației ISSN 2602-0068